'अन्तादधिनिर्म्मितां' पूर्व्वसृष्टेरन्तः परमेश्वरः स्वरूपं हि तस्मिन् हि जगल्लीयते तस्मादन्तात् परमेश्वरादधिकत्वेन निर्म्मितां, तां 'एकाक्षरां' प्रणवरूपां, 'द्विपदां' संस्कृतापभ्रंशरूपां, 'षट्पदां' प्राकृतपैशाचादिभाषाभेदेन षड्विधां, अतएव 'मह्रीं' महतीम् ॥

अथ पुरोडाशस्य याज्यामाह । "वाचं देवा उपजीवन्ति विश्वे । वाचं गन्धर्वाः पशवो मनुष्याः । वाचीमा विश्वा भुवनान्यर्पिता [४]। सा नोहवं जुषतामिन्द्रपत्नी" इति । पूर्व्वमन्त्रोक्तरीत्या सर्व्वे देवा आहुतिकालीनमन्त्ररूपां 'वाचं', 'उपजीवन्ति', 'गन्धर्वादयश्च वाचैव व्यवहरन्ति, पशूनामपि हम्भारवादिरूपया वाचैव व्यवहारो दृश्यते। तस्मात् 'इमा विश्वा भुवनानि' सर्व्वलोकनिवासिन एते प्राणिनः, 'वाचि अर्पिता' वाचमेवाश्रित्य वर्त्तन्ते, येयमीदृशी वाक्, 'सा', इयम् 'इन्द्रपत्नीः' इन्द्रस्य पालयित्री सती, 'नोहवं' अस्मदीयमिदं हविः, 'जुषतां' ॥

अथ हविषः पुरोऽनुवाक्यामाह । "वागक्षरं प्रथमजा ऋतस्य । वेदानां मातामृतस्य नाभिः । सा नो जुषाणोपयज्ञमागात् । अवन्ती देवी सुहवा मे अस्तु" इति । येयं 'वाक्', सैव 'अक्षरं' अविनश्वरं, परात्मस्वरूपं, तत उत्पन्नत्वात् । सा च 'ऋतस्य' यज्ञस्य, 'प्रथमजां' प्रथममुत्पादयित्रीं, मन्त्रैर्हि कर्म्माण्युत्पाद्यन्ते । अत एवाथर्व्वणिका आमनन्ति, तदेतत् सत्यं मन्त्रेषु कर्म्माणि कवयो यान्यपश्यन्निति । सा च ऋग्वेदादीनां 'माता'